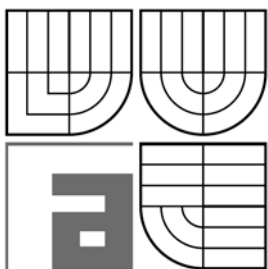

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY

ÚSTAV NAVRHOVÁNÍ VI.

FACULTY OF ARCHITECTURE

DEPARTMENT OF DESIGN VI.

ARCHITEKT JIŘÍ VOŽENÍLEK VE ZLÍNĚ

ARCHITECT JIŘÍ VOŽENÍLEK IN ZLÍN

DIZERTAČNÍ PRÁCE

DOCTORAL THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

akad. arch. JIŘÍ SVOBODA

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

prof. Ing. arch. Helena Zemánková,
CSc.

BRNO 2010

KLÍČOVÁ SLOVA

Voženílek, architekt, Baťovo období, průmyslová architektura, urbanismus, Zlín

KEY WORDS

Voženílek, architect, Bata's period, industrial architecture, urban planning, Zlín

OBSAH

1/	ÚVOD	5
1/1/	Jiří Voženílek – první architekt poválečného Zlína	5
2/	PŘEHLED O SOUČASNÉM STAVU PROBLEMATIKY	5
2/1/	Kolektivní dům – seznámení s prací Jiřího Voženílka	5
2/2/	Žádná monografie o Jiřím Voženílkovi neexistuje	6
3/	CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE	6
4/	VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE	7
4/1/	Jiří Voženílek z osobního spisu	7
4/2/	Urbanistické koncepce Jiřího Voženílka	7
4/3/	Urbanistická tvorba Jiřího Voženílka	9
4/4/	Architektonická tvorba Jiřího Voženílka	10
4/3/	Urbanistická tvorba Jiřího Voženílka	10
4/3/1/	1939 REG. PLÁN MĚSTA ZRUČE	10
4/3/2/	1940-1941 PRŮMYSLOVÉ MĚSTO KOLÍN – TELČICE	12
4/3/3/	1941 PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN	13
4/3/4/	1941 PRŮMYSLOVÉ MĚSTO KOLÍN	15
4/3/5/	1942 KOLÍN - PRŮMYSLOVÁ OSADA NA ZÁLABÍ	16
4/3/6/	1946 REGULACE PODŘEVNICKA	16
4/3/7/	1946 REGULACE ZLÍNA	17
4/3/8/	1946 REGULACE ZLÍNSKÉ TOVÁRNY	21
4/4/	Architektonická tvorba Jiřího Voženílka	22
4/4/1/	KOLEKTIVNÍ DŮM VE ZLÍNĚ	22
4/4/2/	Kolektivní dům autorským popisem	23
5/	ZÁVĚR	24
5/1/	Přínos disertační práce	24

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

AUTOROVO CV

ABSTRACT

1/ ÚVOD

Zlínská architektura se stala v průběhu let světovým pojmem. Vznik tohoto svébytného urbanisticko-architektonického celku je výsledkem systematického pohledu na situaci u nás i ve světě tehdejšího zlínského podnikatele Tomáše Baťa a jeho následovníků. Hlavní vliv na tehdejší utváření podřevnického údolí měly nesporně jeho cesty do USA a následná aplikace těchto zkušeností na tehdejší stavební možnosti a podmínky.

1/1/ Jiří Voženílek – první architekt poválečného Zlína

Od roku 1932, kdy zahynul Tomáš Baťa při leteckém neštěstí, přechází továrna pod vedení Jana Antonína Bati, mladšího bratra z otceva druhého manželství. Nedochozí k zásadním změnám v strategii vedení továrny a i později, v takzvané druhé vlně, přicházejí do Zlína další architekti, mezi nimi i Jiří Voženílek, který přichází k firmě Baťa a.s. v dubnu 1937. Jeho hlavní období působnosti u firmy Baťa, zprvu u Baťa a. s. , po druhé světové válce u Baťa n. p. , a v závěru jeho působení architekta ve Zlíně v továrně Svit, n. p. , je právě v těchto pohnutých dobách mezi roky 1945 – 1949. Ve své tvorbě volně navazuje na klasický zlínský skelet a ve spolupráci se svými kolegy, zvláště pak M. Drofou, posouvá jeho možnosti rozponu do jiných dimenzí, nesporně vhodnějších pro další specifické uplatnění. Zatímco doba před válkou si vystačila se „zlínským standardem“ 13 x 3 pole po 6,15m, v období poválečném si již byli zúčastnění architekti vědomi některých nedostatků tohoto rozponu ať už při stavbě továrních hal a v nové roli, při hromadné bytové výstavbě, pro kterou byl tento modul zcela nevhodný. Již v minulosti docházelo k drobným úpravám rozponů, ale pouze ojediněle. Nejznámější je Lorencova modifikace modulu pro školní stavby, kdy tento autor používá pro lepší využití světelných a dispozičních možností modul 7 x 3 pole 6,15 x 6,6m. Ovšem k radikálním změnám dochází až po válce při stavbě továrních budov číslo 14 a 15 podle projektu Jiřího Voženílka a při výstavbě dvou bytových domů architekta Miroslava Drofy zvané též Morýsovy domy. Vyvrcholením v modulovém vývoji byl Voženílkův Kolektivní dům.

2/ PŘEHLED O SOUČASNÉM STAVU PROBLEMATIKY

2/1/ Kolektivní dům – seznámení s prací Jiřího Voženílka

S prací architekta Jiřího Voženílka jsem se seznámil zevrubně až při projektování rekonstrukce vstupních prostor Kolektivního domu, součástí níž byla i konverze bývalé jídelny vysokoškolské menzy na víceúčelový sál s kulturním využitím, sál dnešní Alternativy. Prostor bývalé menzy Kolektivního domu byl původně projektován jako místnost pro společenské stravování. V rámci předprojektové přípravy řešení tak

závažného úkolu bylo kromě fyzického prověření stávajícího stavu daných prostor i prověření původních povrchů a použitých stavebních materiálů a jejich stavu, tedy rozsáhlý stavební a historický průzkum.

2/2/ Žádná monografie o Jiřím Voženílkovi neexistuje

Na základě těchto zkušeností a pod vlivem studia projektů Jiřího Voženílky jsem dospěl k záměru zpracovat práci s tímto tématem. Podnětem k jejímu vzniku bylo i zjištění, že žádná monografie ani souborné dílo nebylo doposud tomuto architektovi věnováno. Prozatím jsem se setkal s nejpřesnějšími zmínkami o tomto architektovi ve sborníku akad. arch. Eduarda Staši s názvem *Kronika moderní architektury Gottwaldova*. Dále se o jeho tvorbě zmiňuje bývalý hlavní architekt Zlína, pan ing. arch. Pavel Novák, ve své knize *Zlínská architektura 1900 – 1950*. Na stránce 289 této publikace jsou uvedeny základní životopisné informace a přehledný soupis díla pro město Zlín a firmu Baťa architekta Jiřího Voženílky, který se pro vznik této práce stává výchozím zdrojem.

Dosavadní publikace, kde je toto téma obsaženo, mají spíš formu fragmentu, kdy je architektovo působení ve Zlíně součástí evoluce Baťovské architektury. V žádné z těchto publikací, se nejedná o komplexní systematický a syntetický pohled na život a dílo architekta Jiřího Voženílky. Dosavadní autoři se zabývají pouze všeobecně známou činností tohoto autora a jejím výčtem bez hlubších souvislostí a jsou prosté sofistikovaného výkladu této tvorby. Ze všech těchto poznání vyplývá, že autor nebyl doposud soustředěně zkoumán a nebyla mu prozatím věnována žádná samostatná publikace.

3/ CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE

Předkládaná disertační práce si klade za cíl nejen vysledovat a konkrétně poukázat na výsledky architektonické tvorby zpracovávaného autora a jeho současníků v daném období, ale hlavně přiblížit jejich smysluplné pohnutky, mnohdy později pod vlivem následných historických událostí nevhodně vnímaných a dodnes nepřesně interpretovaných. Považujeme za nutnost uvést mnohé historické události do současného demokratického kontextu, tedy přesněji, právě tyto události jiným, než vlastním kontextem dále neuvádět. Představit je v jejich původním smyslu a souvislostech celé veřejnosti formou publikace, či následných publikací, majících vnitřní strukturu a návaznosti tak, aby byly čitelné i pro další generace. Zvláště tady je důležité zmínit, že se nacházíme právě v době, kdy dotyčná generace, která opravdu pamatuje Baťu ve Zlíně postupně odchází a mýty, které zůstávají, bývají nezdědka osobně zabarveny jejich interprety. Doba je dostatečně svrchovaná k tomu, porovnat fakta obsažená v archivech mezi sebou a také se vzpomínkami pamětníků.

Tato disertační práce by měla zacelit místo mezi odbornými publikacemi anebo sborníky zabývajícími se vývojem zlínské architektury, ve kterých byly prozatím pouze odkazy anebo zmínky o této tvorbě, či snad scelit zlínské tvůrčí období architekta Jiřího Voženílka do jedné přehledné, doposud neexistující publikace.

Nemáme ambice vytvářet jakékoli závěry a hodnocení. **Samotné vytvoření tvůrčí a životní chronologie autora s glosováním jednotlivých epizod ve vztahu k jejich zrodu a souvislostem považujeme za dostatečně důstojný cíl této disertační práce.**

4/ VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE

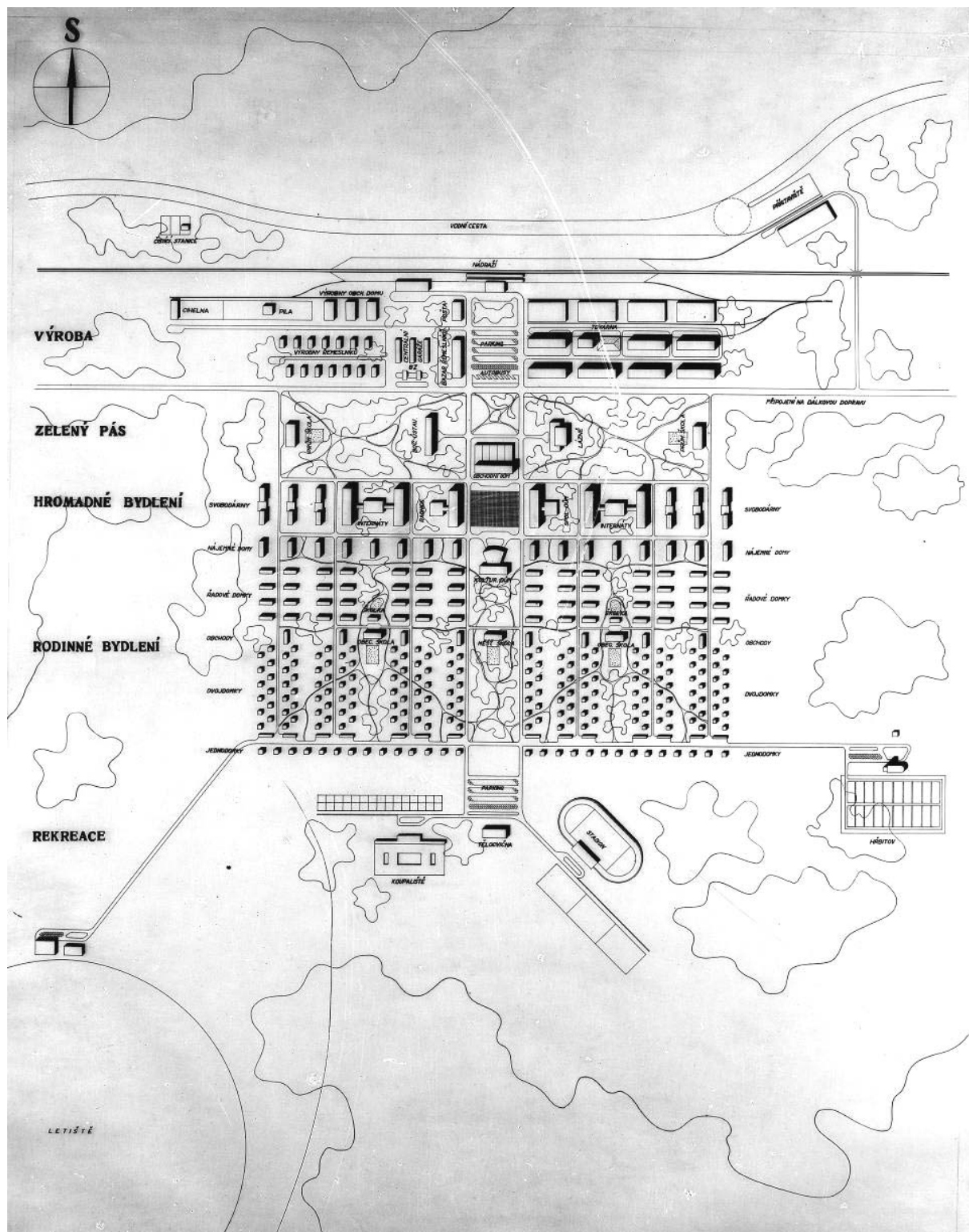
4/1/ Jiří Voženílek z osobního spisu

Jiří Voženílek nastupuje do Baťa a. s. dne 20. IV. 1937, do oddělení 70700, jak je patrné z karty zaměstnance, jako projektant a rozpočtář.

Poprvé je propuštěn z pracovního poměru u Baťa a. s. Zlín podle této karty dne 19. 9. 1939, přestože pracuje nadále ve stavebním oddělení firmy Baťa a. s. Borovo – Jugoslávie, jako stavební inženýr. Opět je přijat do Zlína 22. ledna 1940 jako projektant do oddělení 7701. Od firmy nadobro odchází dne 20. 1. 1949 k firmě „Stavoprojekt“, kterou zakládá v Praze a stává se jejím prvním ředitelem.

4/2/ Urbanistické koncepce Jiřího Voženílka

Válečná léta urbanistické tvorby u firmy Baťa a. s. se vyznačují několika významnými Regulačními plány průmyslových měst, která jsou poplatná „manifestu“ z roku 1939, autorizovaného Dr. Janem Antonínem Baťou a kolektivem spolupracovníků, vytvořeným v letech 1936–39. Pravděpodobně se na něm podílel i právě nastoupivší architekt Jiří Voženílek. Každopádně ho doplňuje, či snad dál rozvíjí ve složce projektů z přelomu let **1940 – 41**, nazvané opět **„PRŮMYSLOVÉ MĚSTO“**, tentokrát však s názvem **„SCHEMA PRŮMYSLOVÉHO MĚSTA 3500 SPOLUPRACOVNÍKŮ“** z 16. 9. 1940, a **„REGULAČNÍ SCHEMA“** ve variantě **„MALÁ JEDNOTKA 410 SPOLUPRAC.“** a **„VELKÁ JEDNOTKA 3500 SPOLUPRAC.“**, z 23. 1. 1941, a **„REGULAČNÍ SCHEMA: MALÁ JEDNOTKA /ALTERNATIVA A: VÝROBNÍ PÁS MEZI ŽELEZNICÍ A SILNICÍ / ROZŠÍŘENÍ NA VELKOU JEDNOTKU“** z 16. VII. 1941. Jako výchozí je zde uvedena studie **„IDEÁLNÍ PRŮM. MĚSTO.“** architekta Podzemného.

VOŽENÍLEK, Jiří. SCHEMA PRŮMYSLOVÉHO MĚSTA 3500 SPOLUPRACOVNÍKŮ. Zlín: 16. 9. 1940
/MZA v Brně, pracoviště Zlín, Fond H 1134, Bata XV – 1182 c/

4/3/ Urbanistická tvorba Jiřího Voženíka

Plánování Nymburku, Kolína, Zruče n/ S. z let 1940-1942:

- 1939** REG. PLÁN MĚSTA ZRUČE (Podzemný)
- 1940** REGULAČNÍ PLÁN MĚSTA ZRUČE
- 1945** KRAJINNÁ ANALÝSA OBLASTI ZRUČ NAD SÁZAVOU

- 1940-1941** PRŮMYSLOVÉ MĚSTO KOLÍN - TELČICE
- 1941** PRŮMYSLOVÉ MĚSTO KOLÍN (Kubečka, Voženílek)
- 1941** PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN (Kubečka, Voženílek)
- 1942** KOLÍN - PRŮMYSLOVÁ OSADA NA ZÁLABÍ
/neautorizováno/
- 1942-1943** NYMBURK – MĚSTO „N“ (Kubečka, Voženílek)

Oblast Pomoraví:

- 1941** PRŮMYSLOVÉ MĚSTO V POMORAVÍ
- 1944** DROBNÁ PRŮMYSLOVÁ JEDNOTKA PRO 500 OBYVATEL
- 1945** STUDIE PRŮMYSLOVÉHO MĚSTA – Litovel
- 1947** PRŮMYSLOVÁ JEDNOTKA V POMORAVÍ

Na Slovensku město Baťovany, původně Šimonovany:

- 1939-1943** REGULAČNÍ PLÁN BAŤOVANY (Podzemný, Voženílek)
- 1945** REGULAČNÍ PLÁN BAŤOVANY

V zahraničí v Maďarsku:

- 1941-1943** REGULAČNÍ PLÁN MARTFÜ

V Holandsku:

- 1944** REGULAČNÍ PLÁN TOVÁRNY – BEST

Pro Belgii vypracoval projekt:

- 1944** STUDIE PRŮMYSLOVÉHO SÍDLIŠTĚ V SENEFFE

Je **pravděpodobně** také autorem konceptu pro Polsko:

- 1944** GENEREL OBUVNICKÉ TOVÁRNY V POLSKU

Poválečný urbanismus Zlína:

- 1946** REGULACE PODŘEVNICKA (Kubečka, Voženílek)
- 1946** REGULACE ZLÍNA (Voženílek a kol.)
- 1946** REGULACE ZLÍNSKÉ TOVÁRNY

- 1946-1948** REGULACE TŘEBÍČ-BOROVINA (Kubečka, Voženílek)

4/4/ Architektonická tvorba Jiřího Voženílka

- 1937** ŘÍMSKOKATOLICKÝ KOSTEL - BAŤOV (Karfík, Kreslil: Voženílek)
- 1941** SVOBODÁRNA PRO SESTRY
- 1941-1942** KAFILÉRIE BAŤOV
- 1942** ANALÝZA TOVÁRNÍCH ETÁŽOVÝCH BUDOV
- 1943** NOVÝ STANDARD 5TI ETÁŽOVÉ BUDOVY
- 1943** SITUAČNÍ PLÁN TOVÁRNY (pro strojírenskou výrobu)
- 1943** HALA PRO STROJÍRNY
- 1944** HALOVÁ KOŽELUŽNA
- 1944** SPODKOVÁ KOŽELUŽNA
- 1944** TŘIETÁŽOVÁ KOŽELUŽNA
- 1946** 15. BUDOVA TOVÁRNY VE ZLÍNĚ
- 1946** KOLEKTIVNÍ DŮM V LITVÍNOVĚ - soutěž (Drofa, Kubečka, Voženílek)
- 1947** KOLEKTIVNÍ DŮM VE ZLÍNĚ
- 1947** 14. BUDOVA TOVÁRNY VE ZLÍNĚ
- 1947** NÁVRH DVOJDOMKU s vnitřním schodištěm

V Maďarsku projektoval:

- 1942** DVOUHALOVÁ BUDOVA V MARTFÜ

Následují projekty, na kterých se architekt Voženílek podílel buďto jako spoluautor, ale většinou jako vedoucí střediska a tedy projekty podepisoval v kolonce „SCHVÁLIL“:

- 1946** VÝROBNY OBCH. DOMU BAŤOVANY (Stach)
- 1946** 8 ETÁŽOVÝ ČINŽOVNÍ DŮM (Drofa)
- 1947** SPODKOVÁ KOŽELUŽNA (Kubečka)
- 1947** SPORTOVNÍ STŘEDISKO PRŮMYSLOVÉ MLÁDEŽE (Karfík)
- 1948** NÁJEM. DŮM S-J JEDNOBLOK (Drofa)

4/3/ Urbanistická tvorba Jiřího Voženílka

- 4/3/1/** 1939 REG. PLÁN MĚSTA ZRUČE /Podzemný/
1940 REGULAČNÍ PLÁN MĚSTA ZRUČE /Voženílek/

Oba dva tyto regulační plány jsou si mimořádně podobné, jako by na nich kolegové-architekti pracovali společně v jednu dobu. Tvarové vymezení území je určeno řekou Sápravou, která obepíná celé území téměř ze tří stran a vytváří tak meandrovitou podkovu, což je pro danou lokalitu nesmírně působivé. Následné řešení území však skýtá více variant na to, aby se oba projekty sobě tak podobaly.

Nejpravděpodobnější odpověď na otázku proč tomu tak je, vyplývá ze skutečnosti, že architekt R. Podzemný firmu Baťa a. s. opouští

oblasti volný průhled po celé páteřní délce oblasti (symetrály podkovy) až do továrny a hlavní továrenské budovy, pravděpodobně vstupu do celého areálu. Zatímco Podzemný umísťuje bloky nemocnice na osu naproti továrně (přes městské centrum), Voženílek tuto oblast využívá pro další rodinné domky a nemocnici řadí mimo meandr do oblasti administrativního centra Zruče nad Sázavou, logicky dostupného společně i pro starousedlíky na cestě mezi starou a novou zástavbou. Celou složku dochovaných dokumentů, týkajících se Zruče nad Sázavou uzavírá fotografie rozestavěného města s továrnou z roku 1941.

Zruč nad Sázavou – město s továrnou. 1941
/MZA v Brně, pracoviště Zlín, Fond H 1134, Bata XV – 231 d/

4/3/2/ 1940-1941 PRŮMYSLOVÉ MĚSTO KOLÍN - TELČICE

Úvodní plán „REG. PLÁN TELČICE M. 1: 2880“ je prokazatelně signován dne 22. 8. 1940 architektem Jiřím Voženílkem v pravém dolním rohu v popisce společně s A. Matouškem, podepsaným téhož dne v kolonce „kreslil“. Tento plán, jediný nadepsaný názvem, následují další dopracované verze ze dne 29. 8. 1940.

Následující aktualizované výkresy z 29. 8. 1940 jsou naopak graficky poutavé, rozpracované pro předložení schvalovacím orgánům.

S jistotou můžeme tvrdit, že jde o studii daného prostoru, či o úvodní architektonicko-urbanistický záměr vytvořit na daném území novou „PRŮMYSLOVOU JEDNOTKU“, nejde však o finální projekt.

Navrhované „PRŮMYSLOVÉ MĚSTO KOLÍN – TELČICE“ je situováno jižně od Labe v prostorách původního panského dvora, odkud převzalo název.

Regulační plán Telčice má veškeré atributy konceptu „PRŮMYSLOVÉHO MĚSTA“, na kterém se Jiří Voženílek architektonicky podílel. Horizontální podélná městská osa dělící obytnou část od továrny je souběžná s řekou, zde Labe, na ni je kolmá optická symetrála se standardním řazením od dopravního centra, které tvoří osobní vlakové nádraží, přes parking a obchodní dům k náměstí od jihu vymezeným kulturním domem, od východu radnicí a naproti ní společenským domem. Železniční trať opticky město uzavírá a za ní následuje pouze koryto řeky, od východu ve směru toku obohaceno koupalištěm,

přístavem, který je v návaznosti na železniční trať a poté, co řeka mine továrnu a řemeslnou výrobu a opouští město západním směrem, je osazena čisticí stanicí. K železnici jsou napravo od pomyslné symetrály umístěny objekty továrny, nalevo pošta, bazar řemesel a provozovny řemeslníků, garáže, autobusové stanoviště a výroby.

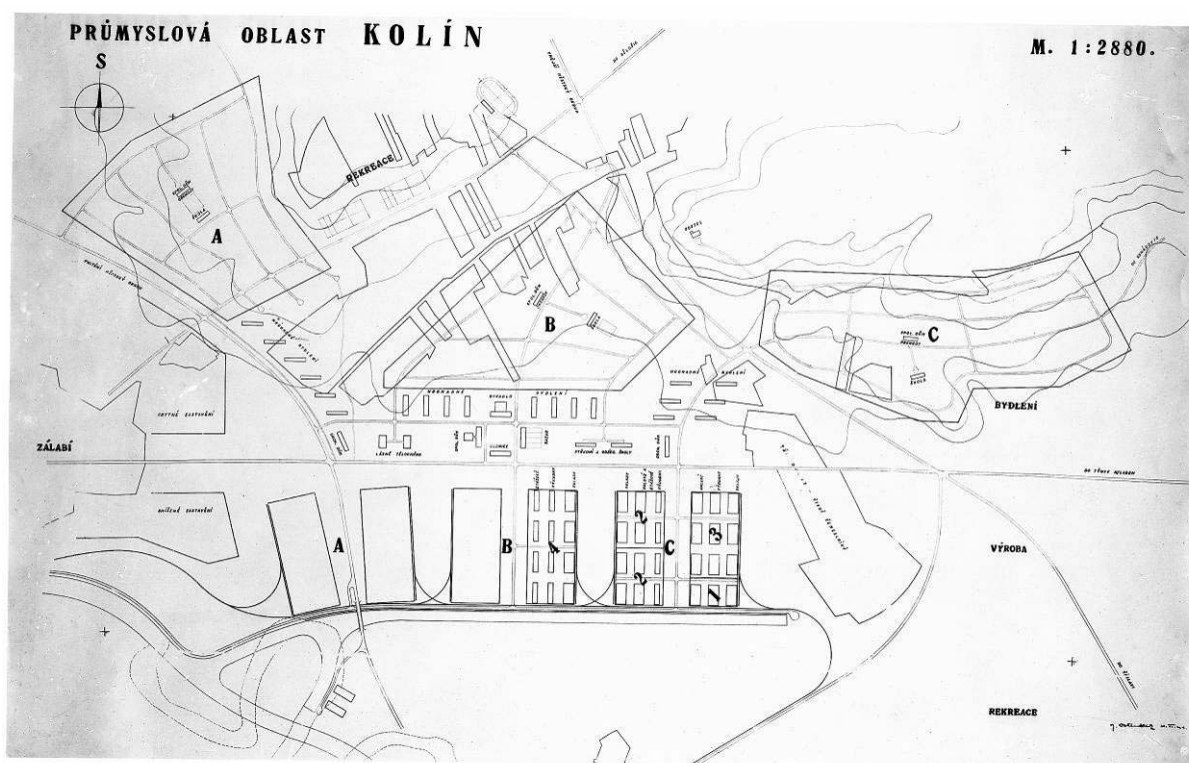

VOŽENÍLEK, Jiří. *PRŮMYSLOVÉ MĚSTO KOLÍN – TELČICE, REGULAČNÍ PLÁN*. Zlín: 1940
/MZA v Brně, pracoviště Zlín, Fond H 1134, Bata XV – 220 b/

4/3/3/ 1941 PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN /Kubečka, Voženílek/

Po zevrubném prostudování všech dostupných materiálů se podsouvá myšlenka, že je dost nepravděpodobné anebo opravdu obrovská shoda náhod a štěstí, že by celý tento koncept Kolínska spadl firmě Baťa a. s. zčistajasna do klína. Daleko pravděpodobnější je teorie o systematickém postupu k vytýčeným cílům a získání kontroly nad veškerým průmyslovým děním v rozsáhlé zemědělské oblasti od Posázaví až po Nymburk, jež se svými tehdejšími podmínkami tak podobala Valašsku.

Výkres „*PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN M. 1:2880.*“ je datován 11. VI. 1941 a podepsán zřetelně „J. Voženílek“.

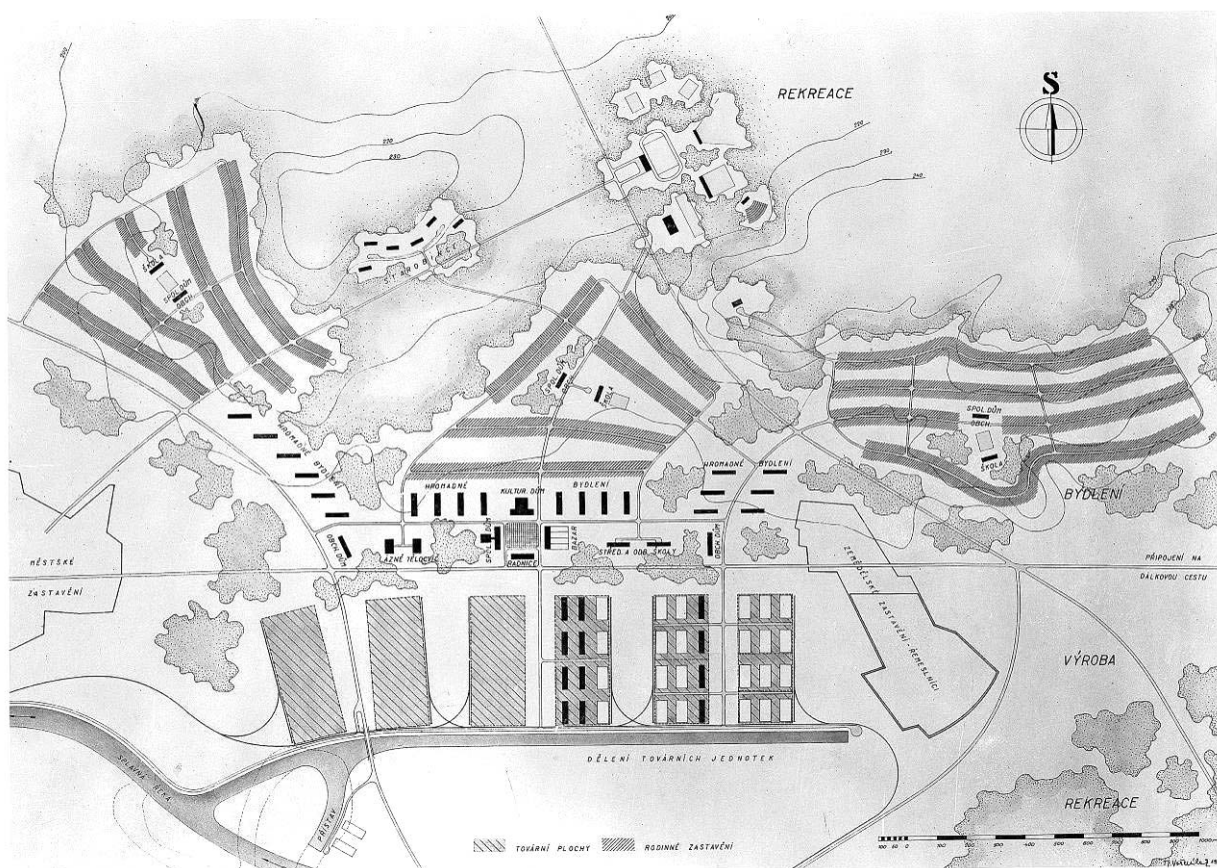

VOŽENÍLEK, Jiří. *PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN* M. 1:2880. Zlín: 11. VI. 1941
/MZA v Brně, pracoviště Zlín, Fond H 1134, Bata XV – 1132 a/

Má dvě podoby, z nichž ta první je v podstatě výkres zonálních oblastí-struktur a následující je již detailněji rozpracován na jednotlivé funkční plochy (*TOVÁRNÍ PLOCHY, RODINNÉ ZASTAVĚNÍ*) a výrazné městské budovy (*HROMADNÉ BYDLENÍ, ŠKOLY, OBCH. DŮM, SPOL. DŮM*, apod.). Projekt je smysluplnou aplikací „PRŮMYSLOVÉHO MĚSTA“ v daném konkrétním prostředí.

Schéma projektu je standardní, od splavné řeky, zde Labe, se odděluje přístavní koryto, na něž navazují „*TOVÁRNÍ JEDNOTKY*“. Ty jsou pak směrem severním odděleny lineárně od městské a obytné části, zde s nevýraznou symetrálou. V tomto případě se projevuje celý koncept jako centrální kompozice lineárního charakteru, souběžná nebo spíše respektující tok řeky.

Projekt „*PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN*“ je prokazatelně společným dílem architektů Voženíleka a Kubečky. Architekt Jiří Voženílek je autorem vlastního urbanistického plánu této „*PRŮMYSLOVÉ JEDNOTKY*“, což dokazuje svým podpisem na studovaném dokumentu a jeho podíl na celém projektu je nezměrný, protože podle předložených průkazných materiálů byl zodpovědný za celou kolínskou anabázi. Na něm spočívala celá tíha a úspěch tohoto záměru, dílčích rozhodnutí a opodstatnění navrhovaných investic. Byl zodpovědný za veškeré průzkumy a jejich správnost a rozsah k dosažení toho nejpresnějšího možného rozhodnutí kde stavět a v jakém rozsahu.

VOŽENÍLEK, Jiří. *PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN*. Zlín: 1941
/MZA v Brně, pracoviště Zlín, Fond H 1134, Bata XV – 1132 b/

4/3/4/ 1941 PRŮMYSLOVÉ MĚSTO KOLÍN /Kubečka, Voženílek/

Jde o analytický přípravný projekt pro projekt předchozí /1941 „*PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN*“/ pracovního charakteru. Nezahrnuje vlastní řešení nově navržené „*PRŮMYSLOVÉ JEDNOTKY*“, avšak obsahuje nejpodrobnější analýzy a výzkumy pro tento projekt potřebné jako podstatný výchozí materiál. Pravděpodobně byl takto nazván původní zamýšlený projekt v Kolíně, který se rozrostl vlivem výzkumů meteorologických a vodohospodářských vlivů na dvě srovnatelné části pracovně nazvané Kolín I a Kolín II, z nichž je v závěru tohoto projektu určena pro firmu Baťa a. s. jako nejvhodnější pouze jedna lokalita, která by nejlépe vyhovovala záměrům a zvyklostem v budování nově vytvářené „*PRŮMYSLOVÉ JEDNOTKY*“. Projekt je svorně podepsán „*Zlín, 15. 4. 1941. Kubečka, Voženílek*“. Pořadí podpisů na tomto dokumentu je opodstatněné i z hlediska objemu práce. **Architekt Kubečka** je prakticky autorem tohoto dokumentu vypracovaného „*V Kolíně, 9. dubna 1941.*“, ze kterého jsme citovali výše rozhodující Kubečkův závěr o určení lokality. Architekt Jiří Voženílek řídil tuto práci ze Zlína. Na projektu se samozřejmě podíleli i další odborníci, kteří spolupracovali dlouhodobě s firmou Baťa a. s. jako byl pan Dr. Cehák a Dr. Krejčí, odborníci na geologické a hydrogeologické poměry.

4/3/5/ 1942 KOLÍN - PRŮMYSLOVÁ OSADA NA ZÁLABÍ /neautorizováno/

Od počátku roku 1941 byl do Kolína delegován architekt Kubečka. Odloučené pracoviště bylo zřízeno již dříve, v závěru roku 1940, původně v hotelu Savoy a později bylo přesunuto do výhodnějších pronajatých prostor. V Kolíně vedl práce architekt Vladimír Kubečka, podle jména na zápisu mu sekundoval Fr. Cunderla jako kreslič a samotné výzkumné práce za firmu Baťa a. s. zde vedl smluvně vázaný arch. Krauz. Opět vše koncepčně, zvláště pak po architektonické a koordinační stránce, řídil architekt Jiří Voženílek.

Pokud se zamyslíme nad vlastním urbanistickým konceptem projektu „*KOLÍN - PRŮMYSLOVÁ OSADA NA ZÁLABÍ 1:2880*“, nelze si nevšimnout mnohých změn oproti původnímu Voženílkovu konceptu tohoto území. Zatímco v úvodním projektu „*PRŮMYSLOVÁ OBLAST KOLÍN*“ Jiří Voženílek zkušeně reaguje na stávající zeleň a uspořádání vrstevnic a objímá celý prostor ve třech samostatných obytných celcích svažujících se v lineární kompozici směrem k městskému centru a hlavní komunikaci, tento neautorizovaný projekt, námi připisovaný architektu Jaroslavu Fragnerovi, je vměstnán do jedné téměř amfiteatrální kompozice s centrem v jevišti.

Přestože má původní koncepce větší rozsah a tím i zdařilé měřítko co do hustoty osídlení, popisovaný regulační plán je na zlínské poměry nestandardně koncentrovaný bez velkorysých ambicí a možností dalšího růstu, zbytečně kompaktní, ale esteticky poutavý až akademický. Jakoby se autor neuměl nadechnout a nechat věci plynout svým rytmem a směrem, podřídil si stávající lokalitu k svému obrazu.

Tento projekt se vymyká zlínské urbanistické škole a všechny atributy, které byly v předchozí studii autorovi naznačeny jsou nesmyslně přehlédnuty. Přestože regulační plány jednotlivých „*PRŮMYSLOVÝCH JEDNOTEK*“, čímž je myšlen koncept „*IDEÁLNÍHO PRŮMYSLOVÉHO MĚSTA*“, nepostrádají kompoziční uspořádání, formu a další estetické urbanistické atributy, vévodí jim logika a ze zlínské zkušenosti vyplývající měřítko.

Podle všech výše uvedených skutečností **přisuzujeme** tento neautorizovaný projekt „*KOLÍN - PRŮMYSLOVÁ OSADA NA ZÁLABÍ 1:2880; PRAHA, 1942*“ architektu Jaroslavu Fragnerovi.

4/3/6/ 1946 REGULACE PODŘEVNICKA /Kubečka, Voženílek/

Úvodní myšlenka pro regulaci podřevnicka do formy „*PÁSOVÉHO MĚSTA*“ má spojitost s výkresem uvedeným v článku „*PŘÍSPĚVEK K VÝVOJI PÁSOVÉHO MĚSTA, ARCHITEKTURA ČSR 1947/8, s. 229-242 s názvem „JIŘÍ VOŽENÍLEK: Optimální oblasti pro průmyslové osídlení v zemi Moravskoslezské*“. Tady se autor projevuje ve své koncepční velikosti architekta znalého poměrů v širších souvislostech.

Tento výkres zcela jednoduše, logicky a s přehledem vytváří nejen průmyslové pásy, ale hlavně srozumitelné komunikační schéma celé Moravy v evropském kontextu.

S architektem Kubečkou navazují na soudobé trendy, když čerpají nejen z tradic projektů Miljutinových nebo S.O.M, ale hlavně z vlastních zkušeností získaných dříve při projektování kolínské oblasti, výstavby Martfü a dalších lokalit.

Vlastní projekt „*REGULACE PODŘEVNICKA*“ řeší nově navržené vazby v měřítku 1:25 000 rovnoměrně se vztahem k okolí a vytváří oblasti pro „*NOVÝ PRŮMYSL*“ v místě dnešních Závodů přesného strojírenství v Malenovicích, průmyslového centra v Loukách a v Otrokovcích. Nově navrhuje s ním související „*PLAVEBNÍ KANÁL*“ v Otrokovcích-Baťově. Logicky posiluje dopravní schéma novou rychlostní komunikací protahující se Podřevnickým údolím od Otrokovic podél pravého břehu řeky Dřevnice, Zlínem pod Jižními svahy a směrem severním opouštějící Zlín Januštickým údolím k Fryštáku.

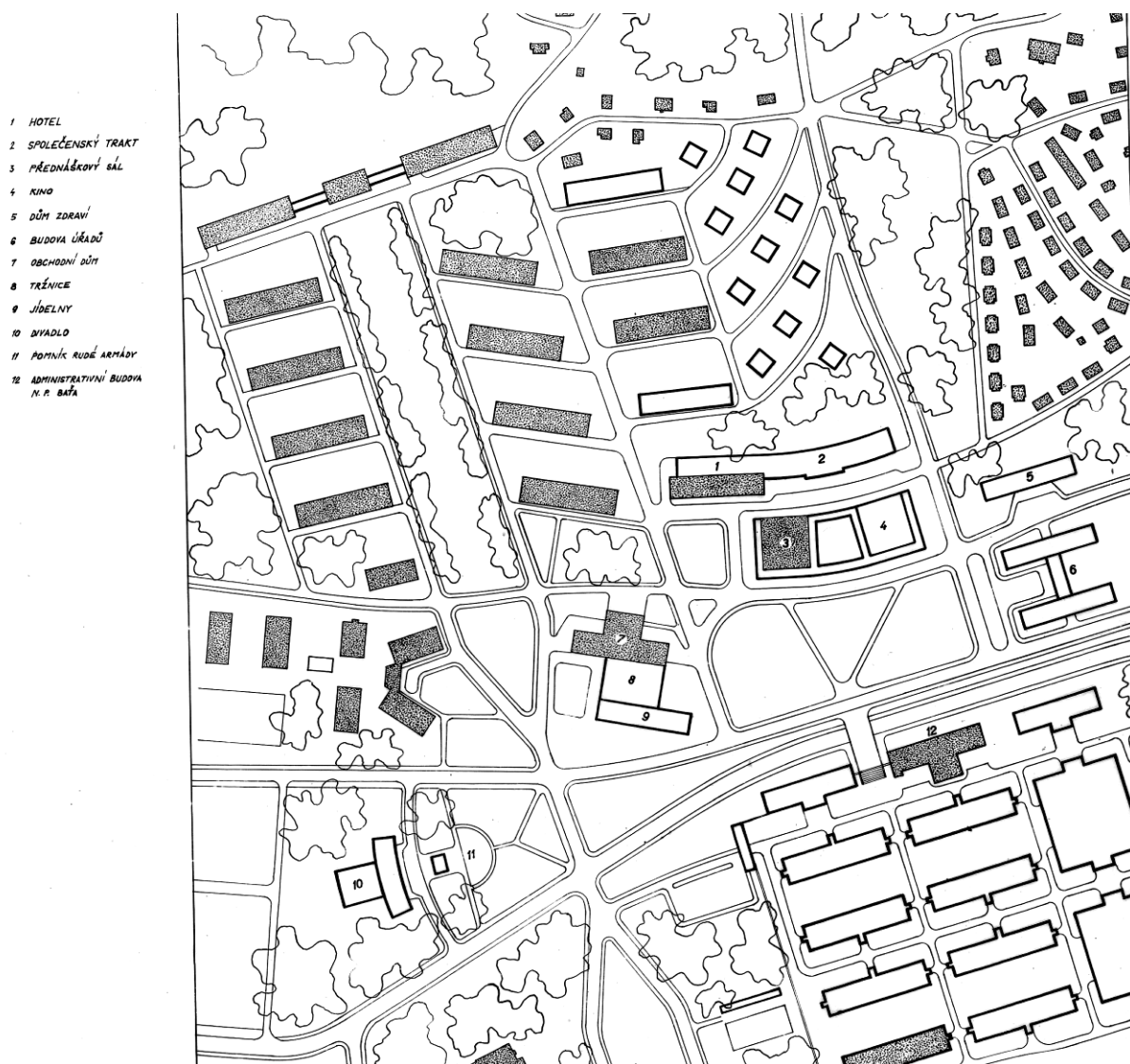
4/3/7/ 1946 REGULACE ZLÍNA /Voženílek a kol./

Projekt poválečné regulace Zlína, který je ve své podstatě platný dodnes a díky poválečnému centrálnímu řízení rozvoje průmyslu je tato platnost ve své historii Zlína nejdelší, má komplikované souvislosti vzniku, což dokládá i široký autorský kolektiv, který se na tomto regulačním plánu podílel. Vzhledem k tomu, že se architekt Jiří Voženílek osobně setkal se všemi svými předchůdci i současníky a jejich práci znal a respektoval, bylo mimořádným štěstím, že to byl právě on, který se dostal po válce do čela architektonicko-urbanistického dění ve Zlíně. Se svými znalostmi souvislostí mohl vytvořit dostatečně kvalitní tým, který by tento úkol reprezentativně zvládl, a který by i on mohl dostatečně kvalitně nasměrovat a erudovaně řídit. Skupinu pro regulační plán tehdy tvořili: **F. L. Gahura, V. Karfík, V. Kubečka, T. Slezák, A. Vítek a J. Voženílek.**

Že se Zlín rozvíjel architektonicky i urbanisticky dále i po druhé světové válce spatřujeme z velké části v obnově vybombardovaného centra a továrny, a zvláště pak ve změně společenského klimatu. Továrny byly po válce zestátněny a tak rozhodující vliv na budování továrny a z toho vyplývajícího plánovaného rozmachu města měl stát. Paradoxně by bez těchto změn Zlín zůstal centrem Baťovského impéria, kde by se sbíhaly nitky výroby, exportu a importu z celého světa a snad by se postupně rozrůstal, ale ne tak extenzivně jako tomu bylo v tomto případě.

Plán Zlína se tedy začal měnit. Jednotlivé části plánu zpracovávali jednotliví architekti. My víme s jistotou, že prostor Náměstí práce s novým centrem a blízkým okolím byl svěřen architektu Vladimíru Karfíkovi, snad proto, že se tento prostor váže logicky na 21. budovu a

dostává ji do svého středu jako dominantu. Tedy Karfík, autor této výškové administrativní budovy, měl snad největší právo se s tímto dodnes nedořešeným úkolem vyrovnat se ctí.

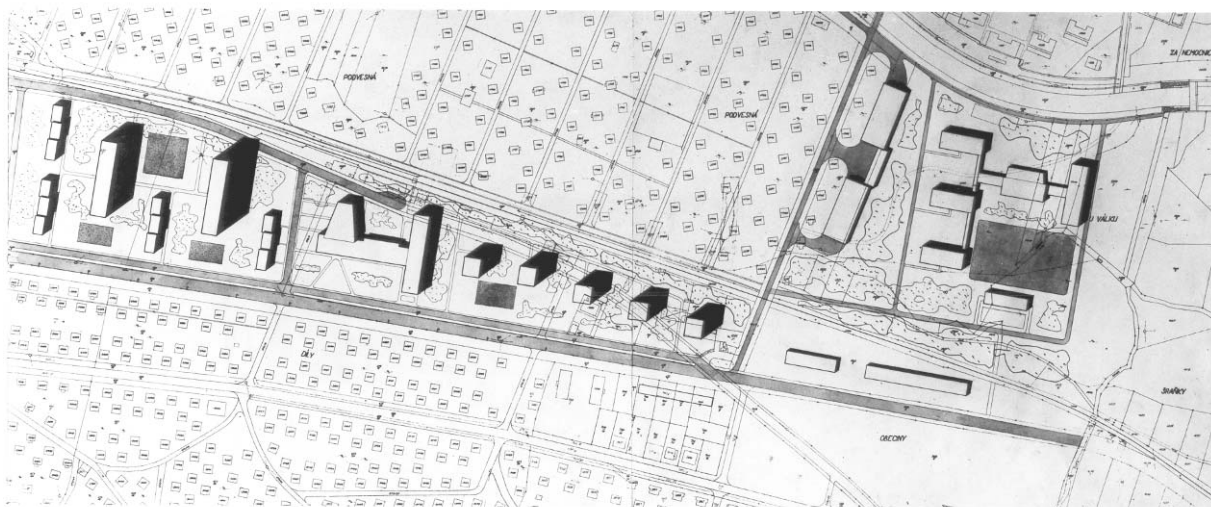

KARFÍK, Vladimír. *REGULACE ZLÍNA, NÁMĚSTÍ PRÁCE*. Zlín: 1946
/MZA v Brně, pracoviště Zlín, Fond H 1134, Bata XV – 269/

Rozhodujícím zásahem do celé této lokality je narovnání Březnické cesty a posunutí jejího vyústění až na úroveň západní fasády 21. budovy. Tak se vymezuje prostor náměstí mnohem západněji než doposud, ale zase jej logicky uzavírá Březnická, za níž se tyčí západně tři vysoké bloky rovnoběžně s vrstevnicemi a tedy i s hlavní třídou, tehdy „*TŘ. DRA ED. BENEŠE*“.

Silně exponovaným úsekem byl východní křídlo Zlína, tedy příjezd od Vizovic. Tam se tehdejší architekti projevili radikálně, a co je pozitivní, podstatné z tohoto úseku, který zpracovával architekt Vladimír Kubečka, a který nesl název „*Zastavění nájemnými domy podél Stalinovy třídy*“, se v prvních poválečných letech opravdu uskutečnilo. Urbanistickou tvář, měřítko a rytmus tomuto úseku tedy vtiskl Vladimír Kubečka, s největší

pravděpodobností pod vlivem Voženílkovým. Jednotlivé budovy rozpracovali další architekti z týmu.

KUBEČKA, Vladimír. *REGULACE ZLÍNA, Zastavění nájemnými domy podél Stalinovy třídy.*
Finální verze - detail. Zlín: 1946.

/MZA v Brně, pracoviště Zlín, Fond H 1134, Bata XV – 1164 b/

Další částí města, která se stala dílčím úkolem urbanistů, byla „MLADCOVÁ, OBYTNÁ ČTVRT STAV. DRUŽ.“ jejímž autorem je vedoucí celého týmu architekt Jiří Voženílek. Jedná se o samostatnou část Zlína, která propojuje Zlín-město s obcí Mladcová severozápadně nad Zlínem v oblasti „ZADNÍ KŘIBY“, „BÁBA“, „POD MLADCOVOU“, „POD ISIDORKEM“, „NAD RYBNÍKY“ a částečně zasahuje i do katastrální oblasti „PRŠTNÉ“. Jde o rozsáhlý obytný celek s vlastním společenským, kulturním i obchodním zázemím, o celek ve své podstatě samostatný, schopný vlastní existence, bez závislosti na stávající městské vybavenosti v centru Zlína. Kromě nájemných domů s obchody, samostatného „KONSUMU“, školy, mateřské školy, dětských jeslí a kulturního domu, myslel na místní občany architekt Voženílek i s budovou „KLUB. DŮM“.

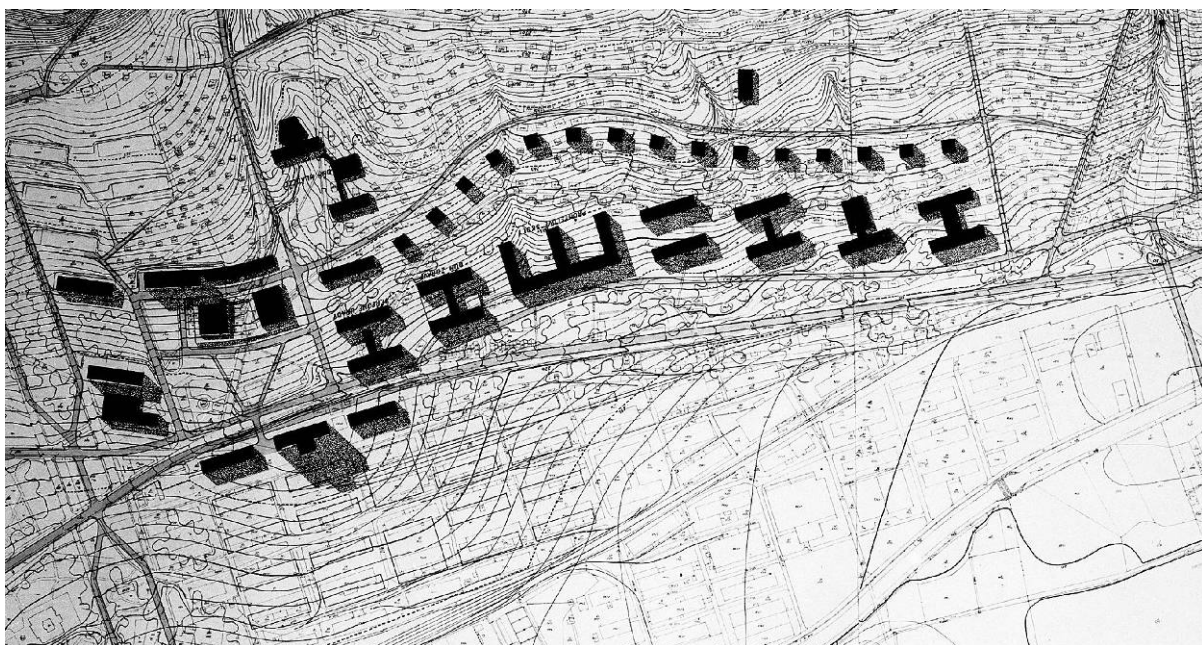
Tento projekt nebyl realizován. Dnes je tato lokalita částečně zastavěná rodinnými domy, ovšem bez původně navržené infrastruktury a původního urbanistického záměru. Stopy původních obslužných komunikací jen vzdáleně respektují původní návrh a členění. Tím se tato lokalita stává součástí „Velkého Zlína“, kdy její životaschopnost zabezpečuje nedaleký supermarket.

Východně od této lokality přes údolí, na sever od centra Zlína, na svažité stráni nad Baťovou vilou a městskou částí Čepkov, se rozprostírá rozsáhlá lokalita, dnes ve Zlíně všeobecně známá pod názvem Jižní svahy. Tato lokalita byla dlouho pro zastavění považovaná za nevhodnou. Zčásti proto, že podle schématu „PRŮMYSLOVÉHO MĚSTA“ jakékoli umístění obytného celku tímto směrem postrádalo logiku a návaznost, zčásti proto, že byl tento severní svah znám svým

nestabilním podloží a tudíž by vyžadoval vysoké finanční nároky na zakládání s nejistým výsledkem.

Pro tento projekt doba dozrála až nyní, po válce, a v projektu „*REGULACE ZLÍNA*“ se tyto snahy projeví naplno. Dnešní Jižní svahy nejsou realizovány podle tohoto záměru a také doznaly podstatné změny v celkovém vzhledu a konceptu. Původní návrh z poválečného období počítá se skupinou výškových budov na úbočí Jižních svahů, k jejichž realizaci nedošlo, ale ani k realizaci následného poměrně dost rozsáhlého obytného celku sestávajícího většinou ze zástavby rodinných domů, tvořících jednotlivá centra s obchody, respektující krajinný ráz a stávající zeleň.

Velmi výraznou změnou v stávajícím tvaru města, která má dopad na dosavadní tvář města, byla regulace nejstarší městské obytné části „Letná“. Z této oblasti byl realizován částečně pouze „první plán“ celé připravované koncepce přestavby Letné a na další se nikdy nedostalo. Smělé plány autora tohoto úseku, kdy měla být celá Letná přetvořena v novou moderní čtvrť s plnou občanskou vybaveností, zůstaly pouze ve formě projektu. Z toho důvodu je dnes Letná, nejstarší část Zlína v neutěšeném stavu, protože původní zástavba rodinnými domky je značně přestárlá a dnešní majitelé je renovují podle dostupných technologií a materiálů, a tak z Letné za čas nezbude ani stará zástavba v původním stavu a těžko se už dočkáme moderní přebudované Letné.

VOŽENÍLEK, Jiří. *REGULACE ZLÍNA, Administrativní a veřejné centrum*. Zlín: 1946
/MZA v Brně, pracoviště Zlín, Fond H 1134, Bata XV – 1165 b/

Tato část projektu není nikde autorizovaná. Ani v archivu není zmínka o jejím architektovi, ani ve výše zmíněném článku architekta Jiřího Voženílkova. Proto se domníváme, že poté, co jsme porovnali

rukopisné styly a urbanistické metody a myšlení, je návrhem architekta Jiřího Voženílkova osobně, anebo, což nám připadá pravděpodobnější, ve spolupráci s architektem Vladimírem Kubečkou.

4/3/8/ 1946 REGULACE ZLÍNSKÉ TOVÁRNY

Přestože jde o samostatný projekt, který je jednoznačně veden rukou architekta Jiřího Voženílkova a jím i podepsaný, je tento projekt svým významem úzce svázán s městským urbanistickým plánem s názvem „*REGULACE ZLÍNA*“. Jedna z prvních skic, řešící západní území továrny, budovy 63, 64 a 65, je signována dne 7. 2. 1946 „*J. Voženílek*“ společně s „*Ant. Matoušek*“, a dalšími dvěma podpisy.

Pohled na axonometrickou studii továrny nás nenechává na pochybách, že v souvislosti se zlínským regulačním plánem jde o výrazné Voženílkovo dílo. Původně chaoticky a podle potřeb a postupného vývoje koncipovaná továrna zde dostává jednoznačný ráz a smysl v souvislosti s navrženou poválečnou výrobou. Jasně se v tomto projektu odráží desetiletá autorova znalost továrny a jejích novodobých potřeb. Nově navržené výrobní budovy jsou provázány nad střechami horizontálními dopravníky, což v projektu působí velmi poutavě. Vznikají nové budovy skladů rekonstrukcí anebo přestavbou budov ve třetím sloupci. Reálně byla jedna z těchto budov opravdu uskutečněna počátkem padesátých let spojením stávajících budov 34 a 35 na dnes známou budovu skladů obuvi č. 34 architektem Vladimírem Kubečkou. Před ní navržená podobná budova spojením budov 32 a 33 nebyla uskutečněna, naopak mnohem později došlo k vybudování nových továrenských objektů, v jednom z nich, v budově č. 32 je dnes archiv továrny.

Budova č. 11 je narovnaná na rozdíl od původní šikmé budovy, respektující půdorysnou stopou vlečky z cihelny do továrny. Tato realizace čekala dlouhá léta až do nedávné doby, kdy „novou“ budovu č. 11 vytvořil architekt Bergman pro potřeby parkoviště nově zrekonstruované administrativní budovy č. 21 v souladu s Voženílkovým půdorysným konceptem.

Sám architekt Jiří Voženílek se na dílčím rozvoji továrny podílel autorstvím budov číslo 15 a 14. Podle tohoto nového konceptu byly později postaveny i další budovy (např. č. 44 a 52). Prakticky měly být podle regulačního plánu tímto typem nahrazeny veškeré poškozené a stárnoucí budovy postupně v prvním a druhém sloupci a pak ve čtvrtém a pátém v části továrny před železnicí.

Protože se nám nedochovaly důvody, které vedly k tomu, že mnohé části této „*REGULACE ZLÍNSKÉ TOVÁRNY*“ nebyly uskutečněny, nechceme tímto směrem fabulovat. Rozhodně však z projektu vyplývá, že Voženílkovy představy o poválečném průmyslu a jeho dalším rozvoji byly koncepční, velkorysé a nadčasové.

4/4/ Architektonická tvorba Jiřího Voženílk
4/4/1/ KOLEKTIVNÍ DŮM VE ZLÍNĚ

VOŽENÍLEK, JIŘÍ. *Kolektivní dům ve Zlíně*. Zlín: 1951
/Archiv KGVU ve Zlíně/

Problematikou kolektivního domu se zabýval Jiří Voženílek již v průběhu studií, kdy svým projektem kolektivního domu zaujal již v roce 1931, tedy již jako student III. ročníku FA ČVUT. Tato myšlenka ho neopustila ani po patnácti letech, kdy dozrál čas pro její realizaci. Převodl ji tedy na zlínské podmínky a jako vedoucí stavebního oddělení továrny Baťa, n.p., ji prosadil. Potěšující je poznání, že jde o inspiraci Le Corbusierovými úvahami v pravém slova smyslu, neboť právě v této době dochází postupně k realizaci jiných kolektivních domů u nás i v Evropě.

4/4/2/ Kolektivní dům autorským popisem

Je to „Obytný dům pro rodiny s výdělečně činnou ženou. Proto je přízemí věnováno společenským místnostem /jídlna, klubovna atd./, suterén společnému hospodářskému provozu /kuchyně, prádelna atd./“ jak uvádí architekt Jiří Voženílek v technickém popisu stavby ze dne 25. 11. 1947. Jde o „Dům společenského bydlení“ /kolektivní dům/, a další data stavby následují: „Budova volně stojící, třítraktová, 12ti etážová, v samostatném přízemním křídle jsou dětská školka a jesle. . . . Poloha budovy zvolena tak, aby vzdálenost do továrny a centra města byla co nejvýhodnější. . . Délka průčelí hlavní budovy 52,05m, hloubka 18,45, délka dětského křídla 51,8, hloubka 15,05; 22,40 . . . výška hlavní budovy 39,22m; výška křídla 4,3m. . .“ Tedy nový stavební systém, nový rozpon 7,35+3,15+7,35x7,35m, který umožňuje komfortnější členění místností. V doplňku technického popisu stavby autor píše: „Vnitřní prostor obytné buňky se může libovolně dělit montážními příčkami podle přání obyvatele. Volné přemísťování příček je usnadněno použitím modulové půdorysné sítě /modul 105/, která se ve fasádě projeví dělením průběžných oken sloupky ve vzdálenosti modulu. Do těchto sloupků je možné připojit lehké příčky uvnitř bytu i dělicí příčky s akustickou izolací mezi byty. Aby se zmenšila zbytečně velká zasklená plocha průběžných oken, může se namontovat do okenního rámu místo křídla plná výplň s dostatečnou tepelnou izolací. Okenní výplně se mohou vyměňovat za okna při změně vnitřního dělení obytné buňky, podle požadavků na osvětlení místností.“ K tomuto „volnému přemísťování příček podle přání obyvatele“ však nedochází a původní velkorysý koncept se míjí účinkem, stejně tak jako spousta jiných velkorysých myšlenek z té doby vlivem následných politických změn zapadá a tak znehynění mobilních příček navždy je více než příznačné pro celý poválečný vývoj v této zemi.

Součástí vybavení zlínského standardu v poválečné době byly i „shozy odpadků – 2ks, 30x30cm, vedle schodiště se spalištěm v suterénu“ a vedle nich chladicí boxy a na podestách schodiště telefonní hovorny.

Vzduchotechnika budovy, byla tehdy řešena jako „odssávání – montážní ventilační tvárnice u každého bytu pro každou etáž jeden otvor. Vodorovné kanály v podhledu nad příslušenstvím bytů. Klosety odssávány přímo ventilačním otvorem nad sedadlem. Koupelny otvorem ve sníženém podhledu. Kuchyňské niky takéž, byty vodorovným kanálem v podhledu. Kuchyň v suterénu a jídelny v přízemí odssávány zvláštním svislým kanálem za nákladním výtahem“. Tato rozsáhlá vzduchotechnika přízemí a provozních místností jídelny a vývařovny si vyžádala samostatnou strojovnu ve sklepě odpovídajících rozměrů. Podle slov uživatelů byl její provoz mimořádně hlučný a vibrace agregátů se přenášely na celou budovu. Proto je v současnosti její provoz

vyloučten, byť je technicky provozuschopná. Byty jsou odsávány vertikální ventilací v původních kanálech přirozeným tahem.

„Topení – teplovodní v přízemí a suterenu hlavní budovy i dětského křídla stropní panelové; v obytných etážích betonové radiátory po celé délce parapetu. Rozvodna teplé vody v suterenu pod hlavním vchodem, přívod tepelným kanálem“, toto byla autorova progresivní představa, která byla v průběhu realizace nahrazena radiátory litinovými i ve vstupní hale a v přízemí originálními tepelnými konvertory ve společenských prostorách, které byly speciálně pro tuto stavbu vyvinuty a vyrobeny v nedaleké továrně Autopal Nový Jičín, která se kromě automobilových světel zabývá i výrobou chladičů a také i topidly automobilů.

Jde tedy o chodbový dům podélně orientovaný severojižním směrem. Byty, v tomto případě *„obytné buňky“* přiléhající k chodbě byly prosluněny východním anebo západním slunečním svitem. Stavba má sedm polí, kdy je střední pole západní fasády – čtvrté v každém podlaží, určeno vertikální komunikaci a souběžnému technickému vybavení. Střední pole východní fasády je v přízemí vymezeno vstupem a vstupní hale. V nejvyšší etáži je tělocvična a terasa pro rekreaci.

5/ ZÁVĚR

5/1/ Přínos disertační práce

V této disertační práci byl vytvořen zřetelný a ucelený přehled o práci architekta Jiřího Voženílka v zadaném období od jeho nástupu k firmě Baťa a. s. roku 1937 až po jeho odchod do Prahy začátkem roku 1949. Byla zpracována nejvýraznější část jeho tvorby a s ní i její související chronologie.

Úvodním poznatkem bylo první zadání architekta Jiřího Voženílka při nástupu k firmě Baťa a. s. Tím byla **spolupráce s architektem Vladimírem Karfíkem** na projektu *„ŘÍMSKO-KATOLICKÝ KOSTEL V OTROKOVICÍCH-BAŤOVĚ“*, v roli technické, v postavení kresliče.

Nejvýznamnějším badatelským přínosem této práce je odhalení **spolupráce firmy Baťa a. s. s architektem Jaroslavem Fragnerem**. Přestože se mnoho publikací a článků o baťovské architektuře zmiňuje o významných architech, **nikde a doposud nikdo** necitoval jméno Jaroslava Fragnera.

Velmi důležitým pro celý vývoj této práce bylo postupné rozkrývání vzniku a vývoje konceptu *„IDEÁLNÍ PRŮM. MĚSTO“* a jeho další vývoj s názvem *„PRŮMYSLOVÉ MĚSTO“* a jeho autorství. Právě zde je důležitá chronologie k tomu, aby do sebe následně veškeré poznámky a informace zapadly natolik, že vytvořily novou hodnotu.

Pro další interpretaci Voženílkova díla je podstatné i zjištění jeho podílu na projektu v Bestu, v Holandsku. Doposud bylo toto město mimo území Československa spojováno se jménem Jiřího Voženílka proto, že

se v této souvislosti objevuje v archivních seznamech. Můžeme potvrdit, že architekt Jiří Voženílek je autorem projektu „**BEST – AXONOMETRIE TOVÁRNY**“, který je datován dne 25. 5. 1944. Avšak také můžeme konstatovat poměrně známý fakt, že původním autorem zastavovacího plánu tohoto města a továrny byl architekt A. Vítek v roce 1931.

Po druhé světové válce byl architekt Jiří Voženílek přítomen při stavbě 15. budovy. Sám se také hlásí i k druhé realizované, 14. budově. Sám se také zmiňuje o tom, že byla tato budova poprvé prototypově postavena už za války v Baťovanech-Šimonovanech. To jsou tři tovární budovy, u jejichž realizace autor osobně byl a na jejichž stavbu dohlížel. Budovu 44 a 52 ovšem nelze Voženílkem autorizovat, protože jejich stavbu vedli jiní a v jiné době. Autor se k nim již veřejně nehlásí tak jako k předchozím třem a také v době jejich realizace už ve Zlíně nepůsobí.

Téměř ke konci naší badatelské i tvůrčí práce jsme zcela náhodou narazili na projekt „**SITUAČNÍ PLÁN TOVÁRNY**“ s variantním rozkreslením návrhu „**HALA PRO STROJÍRNY**“ z roku 1943, který **doposud ještě nebyl citován v žádné z předchozích publikací.**

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knihy a sborníky

VALÚŠEK, David. *Od školy ke knihovně 1896 – 2006: Historie budovy Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně*. Zlín: Vydala Krajská knihovna Františka Bartoše, 2005. ISBN 80-86886-10-7. 84 s.

KŘEČEK, V. – POKLUDA, Z. *Zlínsko od minulosti k současnosti 2000*. Zlín: Vydal Státní okresní archiv ve Zlíně 2000. Svazek 17/2000: Sborník Státního okresního archivu ve Zlíně. *První americká cesta Tomáše Bati*. s. 64-67

STAŠA, Eduard. *Kronika moderní architektury Gottwaldova*. Praha: Svaz českých architektů, 1985. Separátní výtisk ze sborníku Gottwaldovsko od minulosti k současnosti '84 – ONV Gottwaldov, 1985. 42 s.

HORŇÁKOVÁ, Ladislava. *František Lýdie Gahura 1891-1958: Projekty, realizace a sochařské dílo*. Zlín: Vydala Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně ve spolupráci s Muzeem města Brna, 2006. 35 s. ISBN 80-85052-67-9. Stavba rodinných domků s Tomášem Baťou, Zlín - časopis spolupracovníků. č.38, 22. IX. 1944.

IVANOV, Miroslav. *Sága o životě a smrti Jana Bati a jeho bratra Tomáše*. Zlín: Nakladatelství „LÍPA“ Vizovice, II. vydání je realizováno v roce 2000. ISBN 80-86093-14-X. 1998. 382 s.

SEDLÁKOVÁ, Radomíra. Baťovský racionalismus v padesátých letech. In *Zlínský funkcionalismus. Sborník konference pořádané Státní galerií výtvarného umění ve Zlíně, 1993*. ed. Ludvík Ševeček. Zlín: Dům umění ve Zlíně, 1993. 100 s. s. 81-86

NOVÁK, Pavel. *Zlínská architektura 1900–1950*. 1. vyd. Zlín: Agentura Čas. Pozemní stavby Zlín, a.s. Nadace Studijního ústavu Tomáše Bati Zlín, 1993. 320 s.

ZEMÁNKOVÁ, Helena. *Tvořit ve vytvořeném: Nové funkční využívání objektů*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, 2003. Akademické nakladatelství CERM, ISBN (CERM) 80-7204-28-5. ISBN 80-214-2365-X. 157 s.

Časopisy

ARCHITEKTURA ČSR. ROČNÍK I-IX, 1941-1950. VYDÁVAL: KLUB ARCHITEKTŮ, SDRUŽENÍ ARCHITEKTŮ, SPOLEČNOST ARCHITEKTŮ 1941-1947. UNIE ARCHITEKTŮ ČSR – ODBORNÁ SEKCE SVAZU ČS. VÝTVARNÝCH UMĚLCŮ 1948-1950.

Archivy

Archiv Odboru stavebního a územního plánování, Magistrátu města Zlín

Moravský zemský archiv v Brně, Státní okresní archiv Zlín-Klečůvka, zámek

Moravský zemský archiv v Brně, pracoviště Zlín, 32. budova areálu továrny

Prameny z multimedií

Rozhlasový pořad:

HLAVATÝ, Jan. *Portréty - Jan Antonín Baťa: Rozhovor s publicistou.*

Praha: Rozhlasová stanice ČR6, dne 16. 06. 2008 ve 22:10h.

Televizní pořad:

DRDOVÁ – LADMAN, tvůrčí skupina. *ČESKÁ TELEVIZE uvádí profesora Vladimíra Šlapetu v cyklu O NEZBYTNOSTI ARCHITEKTURY - KOLEKTIVNÍ DŮM VE ZLÍNĚ.* Praha:ČESKÁ TELEVIZE 1995. Scénář a režie Petr KUDELA.

Osobní přínos pamětníků – ústní tradice /oral history/

Při tvorbě této disertační práce jsme vycházeli také z osobních dobových zážitků spolupracovníků architekta Jiřího Voženíka, pana **Karla Kárníka** a paní **Hany Totuškové**.

Doplňková literatura

DIDEROT, 1999. *Velký slovník naučný.* Praha: Vydal DIDEROT jako svou 10. Publikaci, 1999. ISBN 80-902723-1-2. 1679 s.

PALA, Karel - VŠIANSKÝ, Jan. *Slovník českých synonym.* Praha: Vydalo NLN, s.r.o. nakladatelství Lidové Noviny, 1994. ISBN 80-7106-059-3. 439 s.

Elektronické zdroje

BOLDIŠ, Petr. *Bibliografické citace dokumentů podle ČSN ISO 690 A ČSN ISO 690-2 (01 0197)* [online]. c1999-2006. citace1.pdf, citace2.pdf. <http://www.boldis.cz/>

AUTOROVO CV

AKAD. ARCH. JIŘÍ SVOBODA

narozen v Ostravě 1961

bytem ve Zlíně

odborný asistent

Kabinet teoretických studií

Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Štefánikova 2431, Zlín, 760 01

E-mail: jsovoboda@fmk.utb.cz

STUDIA:

1976 – 1980	GYMNÁZIUM JÍZDÁRENSKÁ 4, OSTRAVA
1980 – 1983	VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ, FAKULTA ARCHITEKTURY
1983 – 1986	AKADEMIE VÝTVARNÝCH UMĚNÍ V PRAZE, ŠKOLA ARCHITEKTURY
1994	Profesní autorizace ČKA 02171 - autorizovaný architekt autorizační oprávnění v plném rozsahu
2005 –	VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ, FAKULTA ARCHITEKTURY doktorský studijní program v oboru architektura kombinované studium - před dokončením
19. 11. 2008	STÁTNÍ DOKTORSKÁ ZKOUŠKA

PRAXE:

1987	ÚTVAR HLAVNÍHO ARCHITEKTA OKRESU ZLÍN
1988 – 1990	SVOBODNÉ POVOLÁNÍ
1990 – 1994	VŠUP PRAHA, KATEDRA DESIGNU VE ZLÍNĚ
1998 – 1999	INSTITUT REKLAMNÍ TVORBY FT VUT BRNO
2001 –	FAKULTA MULTIMEDIÁLNÍCH KOMUNIKACÍ, UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

ABSTRACT

Jiří Voženílek was born on August 14th, 1909 in Holešov. He attended high school in Prague, where he also studied architecture at the ČVUT and he became a university professor at this institution in the 1960's. Later, he became the main architect of The Capital of Prague.

He started to work for the Baťa Company on April 20th, 1937. His first task was to assist the architect Vladimír Karfík on the Roman Catholic Church project in Otrokovice-Baťov. Then he became the leader of the collective 276, Construction Department no. 8 and the head architect as well.

He cooperated with architect Jaroslav Fragner for the Baťa Company on the creation of the urban concept called The Industrial City of Kolín in 1940-41.

He created an interesting industrial project, The Rendering Plant in Otrokovice–Baťov on his own. Several of his other architectural works can be found in the former Baťa factory in Zlín, particularly the factory buildings no. 15 (built in 1946-47) and no. 14 (built in 1947-48). However, the most famous work of Jiří Voženílek is the Collective House in Zlín.

He is the author of many famous urban projects in his homeland and around the world as well. He became the head of the group of architects who created the Regulation Plan of Zlín in 1946-47, which is valid even today.